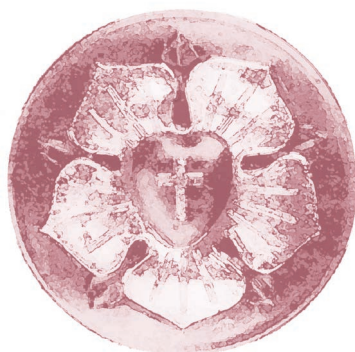

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: PRESTEFORENINGENS KRISE

ARTIKLER OG INNLEGG

FRA KONFLIKT TIL KOMMUNION

PAULUS – I SLAKTERBUTIKKEN?

TEOLOGISK NEI, MEN KIRKELIG JA TIL
HOMOVIGSEL

FRA BOKFRONTEN

SØNDAGSTEKSTEN

PÅSKENATT/OTTESANG

PÅSKEDAG

2. PÅSKEDAG

FRA BISPEDØMMERÅDENE

PRESTEFORENINGENS KRISE

Den norske kirkes presteforening har siden den ble stiftet i Trondheim høsten 1900, spilt en svært betydningsfull rolle i Den norske kirke. I sitt 114. år organiserer foreningen fortsatt et stort flertall av prestene i Den norske kirke, ved siden av mange teologer med andre arbeidsgivere i og utenfor kirken.

Siden sentralstyret 11. desember vedtok en kontroversiell uttalelse om vigselsturgi for likekjønnede, har Presteforeningen vært i hardt vær. Et hittil ukjent antall medlemmer har meldt seg ut i protest mot uttalelsen. Et vedtak i representantskapet 15. januar kritiserer sentralstyrets uttalelse for mangelfull organisasjonsmessig forankring, men gjør ellers ingenting for å korrigere det saklige innholdet. Derfor synes den ikke å ha vært egnet til å berolige kritikerne av den første uttalelsen. Samtidig som uttalelsen blir møtt med kritikk, er det andre som roser Presteforeningen for at den har tatt stilling, og som er glad for konklusjonen. Det er ingen tvil om at sentralstyrets uttalelse, sammen med reaksjonene på den, har ført Presteforeningen inn i en alvorlig krise.

Et blikk på Presteforeningens historie kan kaste lys over den situasjonen som har oppstått. Foreningen har ikke bare vært en fagforening i mer snever forstand, men også en profesjonsforening for prester og teologer, med et bredt virkefelt. I gjeldende lover for foreningen heter det i § 1 om formålet: "Foreningen har som formål å samle Den norske kirkes prester og teologiske kandidater til gjensidig hjelp i åndelige forhold og løsning av kirkelige oppgaver på evangelisk

luthersk grunn. Foreningen skal ivareta medlemmenes faglige, økonomiske og sosiale interesser, samt arbeide for å fremme kollegialt samhold og samarbeid."

Et bemerkelsesverdig trekk ved foreningens historie er at den i stor grad har maktet å bevare det samhold som lovene snakker om, til og med gjennom alvorlige kirkelige stridigheter. Under kirkestriden på 1910- og 20-tallet var foreningen nær ved å splittes, men man greide likevel å holde foreningen sammen. Når en tenker på de grunnleggende teologiske spørsmål som den gangen sto til debatt, fortoner dagens uenighet seg som langt mindre dramatisk.

Et bemerkelsesverdig trekk ved foreningens historie er at den har maktet å bevare samholdet gjennom alvorlige kirkelige stridigheter.

En annen kirkelig konfliktsituasjon som foreningen måtte forholde seg til, var ordinasjonen av den første kvinnelige prest i Den norske kirke i 1961. Her fant man en løsning som gjorde det mulig både for kvinnelige prester og motstandere av kvinnelige prester å stå som medlemmer av den samme forening. Gjennom de såkalte "kjøreregulene" ga foreningen et vesentlig bidrag til å dempe konfliktnivået i kirken i spørsmålet om kvinnelige prester.

Ønsket om å holde en samlende linje har naturligvis ført til utålmodighet og fra ulikt hold. På begynnelsen av 1900-tallet fikk man kirkepolitiske foreninger som "Fremskridtsgruppen" (1915) og "Bekjennelsestro Presters Broderkrets" (1919), men ingen av disse forsto seg som alternativer til Presteforeningen. Først i 1999 fikk vi en konkurrerende fagforening for prester da en gruppe teologer på kirkens venstreside, som var utålmodig med Presteforeningens forsiktige linje, stiftet Fagforbundet teOLOgene. Denne for-

eningen har imidlertid ikke oppnådd en oppslutning som på noen måte truer Presteforeningens sentrale rolle som en forening for bredden i presteskaper.

Sett i lys av foreningens historie fortøner sentralstyrets uttalelse i spørsmålet om vigsel-liturgi for likekjønnede som et alvorlig brudd. Man påstår riktignok at man ikke har tatt stilling i det teologiske saks spørsmålet, men at Bispemøtets uttalelse gir dekning for å kreve at de prester som ønsker det, skal gis anledning til å vie likekjønnede par. Tilsynelatende likner et slikt krav på foreningens tidligere politikk med å sikre rom for ulike praksiser i kvinneprestspørsmålet. Den avgjørende forskjell er imidlertid at en slik politikk først ble aktuell etter at praksis var endret i kirken i og med ordinasjonen av den første kvinnelige prest. I den aktuelle saken inntreer en slik situasjon først dersom – og bare dersom – Kirkemøtet avgjør at en liturgi for vigsel av likekjønnede skal inn-

føres. At et flertall i Bispemøtet har uttalt at en slik liturgi er prinsipielt mulig, betyr ikke at den skal innføres, eller at det er den enkelte prests "rett" å kunne bruke en slik liturgi. Påberopelsen av Bispemøtets flertall blir ekstra merkelig i og med at det samme flertallet faktisk ikke anbefaler Kirkemøtet å innføre en slik liturgi nå. På denne måten framstår Presteforeningen som en aktør i en kirkelig og teologisk konflikt der medlemmene har svært motstridende oppfatninger. At noen blir glade for vedtaket, mens andre blir forarget, er ikke å forundres over. Noe bidrag til samhold i foreningen eller til samarbeid i kirken er et slikt vedtak i alle fall ikke.

I tiden som har gått etter vedtaket, har ledelsen holdt en svært lav profil. Trolig er det ikke så mye ledelsen kan foreta seg før Kirkemøtet i april har fattet vedtak i saken. Dersom en liturgi for vigsel av likekjønnede blir vedtatt, vil foreningen kunne gi et viktig bidrag for å ivareta interessene både til dem som vil benytte en slik liturgi, og til dem som ikke vil gjøre det. Dersom forslaget om en slik liturgi blir avvist, bør en kunne forvente at foreningen legger det til grunn og overlater det til foreningens medlemmer å engasjere seg i debatten i andre fora.

Utmeldingene svekker den rolle som Presteforeningen har hatt som et sted for kollegialt samvirke og kirkelig samarbeid.

I den situasjon som er oppstått, er det ikke uventet at mange som er uenig i sentralstyrets uttalelse, har valgt å melde seg ut. Like fullt har en slik handlemåte sine omkostninger. Jo flere med et bestemt syn, som melder seg ut, desto mer svekkes dette synspunktets posisjon i foreningen. Utmeldingene svekker også den rolle som Presteforeningen har hatt som et sted for kollegialt samvirke og kirkelig samarbeid, noe som til syvende og sist også vil være til skade for Den norske kirke. Så langt er det heldigvis ikke noe som tyder på at de utmeldte har planer om en alternativ fagforening – noe som i så fall ville bidra til ytterligere institusjonalisering av splittelsen i Den norske kirke. Det er å håpe at Presteforeningen, når støvet har lagt seg i denne saken, igjen vil være i stand til å gjenvinne sin rolle som samlende forening for bredden i presteskaper. Det fordrer et lederskap preget av større klokskap enn det som så langt har preget håndteringen av denne saken.

I forbindelse med foreningens 75-års jubileum skrev daværende formann Fredrik Grønningsæter følgende ord som fortsatt har aktualitet: "Nå kjenner nyere norsk kirkehistorie mye splittelse – og slett ikke bare av overflatisk natur. Desto større grunn bør det være til å observere og konstatere når noe har kunnet bidra til å motarbeide dette og bygge bro. Det er undertegnedes overbevisning at Presteforeningen (...) har gjort det i betydelig grad. Og det uten å gå på akkord med sannheten. Det har vært så vidt båten bar, av og til. Men hver gang har det lyktes å finne inn til det sentrale i kirkens liv og prestens tjeneste som det man kunne stå sammen om, og samhörigheten er blitt styrket, både i presteskaper og i kirken." (*Inter Collegas: Den norske kirkes Presteforening 1900–1975*, Oslo 1975, s 7) Det er å håpe at det samme kan lykkes også denne gangen.

.....
HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

FRA KONFLIKT TIL KOMMUNION

AV BISKOP OLE CHR. M. KVARME
OLE.KVARME@GMAIL.COM

Den luthersk–romersk-katolske kommisjon for enhet har gitt oss et verdifullt bidrag for ytterligere tilnærming mellom våre kirker: *From Conflict to Communion. Lutheran – Catholic Commemoration of the Reformation in 2017*. Når de fem hundre år etter Reformasjonen skal markeres, vil det også i vårt land gi anledning til å markere denne tilnærming i våre økumeniske relasjoner.

Kommisjonen setter både reformasjonsforskningen og begivenheten i 2017 inn i vår samtids kontekst: et nytt økumenisk klima så vel som et mer globalisert og sekulært samfunn. Det er også konteksten i vårt land, med et større kulturelt og religiøst mangfold og en romersk-katolsk kirke i vekst, ikke minst gjennom en økende migrant-befolkning fra mange land.

Umiddelbart leser jeg dokumentet som en bekreftelse på den tilnærming og det samspill vi har opplevd her hjemme de senere år. Jeg tenker – eksempelvis – tilbake på pave Johannes Paul IIs besøk i 1989, i teologisk henseende på Den norske kirkes tilslutning til *Felleserklæringen om rettferdigjørelsen* fra 1999, men også det samarbeid som har utviklet seg ved våre teologiske fakulteter.

Mer konkret tenker jeg i dag på Bredtvet kirke i Oslo som ikke bare ble stilt til disposisjon for den romersk-katolske St. Johannes' menighet, men allerede bidrar til et styrket økumenisk fellesskap i Groruddalen. Uavhengig av mer organiserte økumeniske prosesser har interessen for og arbeidet med kristen spiritualitet fått en oppblomstring, med tilfang fra både klassiske og

nyere katolske kilder – ikke minst benediktinsk og ignatiansk tradisjon.

Men her er mer enn bare bekreftelse. Det skjellsettende ved dokumentet er den nye og felles lesning av Martin Luther og den nye og felles beskrivelse av historien. Denne historiske oppdagelsesferden er ikke uten smerte og ender ikke i problemløs harmonisering av det vi har felles. Men den åpner for en erkjennelse av at forskjellig språkbruk eller teologisk terminologi, så vel som kulturelle og politiske forhold gjennom tidene, har bidratt til unødig konflikt – og da fra begge sider.

For meg som lutheraner er det forfriskende å bli minnet om at Luther ikke fremsatte sine teser som absolutte påstander, men som utkast til akademisk drøfting. Samtidig fornyer det min tilnærming til reformasjonshistorien å lese om Tridentinerkonsilets teologiske posisjoner, dets vilje til og ønske om reform.

Gjennomgangen av de viktigste tema i Martin Luthers teologi i lys av den luthersk–romersk-katolske dialogen gir en nyansert beskrivelse av det vi har felles. Den tar sitt utgangspunkt i Luthers forankring i middelalderens monastiske og mystiske tradisjon, som han særlig utviklet i pamfletter for legfolk – med det som har fått betegnelsen fromhetsteologi (*Frömmigkeitstheologie*). Det burde gi oss ytterligere impulser til felles fokus og arbeid med kristen spiritualitet i vår egen tid.

I dag, etter Vaticanum II, gjelder det vi står sammen om – her summarisk nevnt – grunnleggende elementer som troen på den treenige

Gud og forståelsen av evangeliet, av Guds nåde og rettferdiggjørelsen. Det gjelder Skriften som troens kilde, dåpen som grunnleggende sakrament, det kristne liv i skjæringspunktet *simul justus et peccator*, en ny vekt på det allmenne presedømme og de vesentlige elementene i forståelsen av nattverden.

Med kommisjonens fokus – Luther og reformasjonen – er det til å forstå at den ikke har gått inn i det minefelt som ligger i dagens økumeniske situasjon: Spørsmål knyttet til ekteskap og samlivsetikk. Bispemøtets uttalelse berører Luthers og reformasjonens syn på ekteskapet i forhold til katolsk syn og praksis, og her er det nok også mer felles enn det som ofte fremheves.

Nå er dette et konflikttema i vår kirke, og et flertall i bispeskollegiet har utvidet sin ekteskapsforståelse i forhold til både klassisk luthersk og katolsk tradisjon. Hva vår indrekirkelige prosess vil lede til, vet vi ikke i dag. Uansett er dette spørsmål vi ikke raskt blir ferdige med, og som vi må arbeide med i den økumeniske samtalen. Kanskje kan pave Frans' annerledes språkbruk være en spore til andre innsteg i disse henseender?

Med den felles historieskriving og den felles lesning av Luther i *From Conflict to Communion*, tenker jeg det er viktig at dokumentet blir oversatt til norsk og gjøres tilgjengelig for et bredere publikum – ikke minst teologiske studenter, prester og interesserte, og at det da gjerne blir lest i fellesskap. Den forestående markering av de 500 år burde være en spore til nettopp det.

Hvordan skal vi så i dette lys markere de 500 år siden 1517? For tyve år siden besøkte jeg Eisenach sammen med medarbeidere fra bibelselskap i hele Europa og Midt-Østen. Da noen av oss kom inn i det lille rommet i borgen der Luther holdt til etter riksdagen i Worms, gikk praten livlig. Det var den koptiske biskopen fra Egypt som stille bøyd kne i takk og tilbedelse.

Reformasjonen begynte ikke som kirkesplittelse, og det var ikke Luthers intensjon. 2017 er fremfor alt en anledning til felles gjenoppdagelse av evangeliet, kjernen i det vi har felles. Og som det sies i *From Conflict to Communion*: Erkjennelsen av det som binder oss sammen, gir grunn til takknemlighet og glede. Det som fortsatt

Hvordan kan vår tid forstå kristen tro?

Kjell Arnold Nyhus og Ole Jacob Nyhus

222 sider, innbundet, kr 249

«... en bok mange av oss trenger i dag til den åpne og langsomme samtalen om kristen tro ... en annerledes spennende tilnærming til teologi og kristen tro, ... gjort med stor innsikt og en spesiell pastoral teft»

Øystein Bjørdal

«Den er original, ærlig, fri for klisjeer og engasjerer både tanke og følelser».

Halvor Nordhaug

«Takk og pris for bøker som denne!»

Henrik Syse

Godkjent som studiebok av K-stud

Selges i bokhandel og på www.komforlag.no

Kom forlag

skiller, gir grunn til sorg og klage.

I dette perspektiv er det også grunn til å stoppe opp ved det dokumentet referer og omtaler som *Confessions of sins against unity* fra både romersk-katolsk og luthersk side. I vår lutherske og pietistiske tradisjon bør vi heller ikke så fort gjøre oss ferdig med ettervirkningene av Luthers fordømmelse av jødene, omtalen av paven som anti-Krist og holdningen til anabaptistene.

Her vil jeg samtidig understreke at markeringen av de fem hundre år etter 1517 nettopp setter det som da skjedde, i fokus, ikke fremveksten av de nasjonale kirker flere år senere og med Augsburgfredens prinsipp om ”regentens religion er landets religion” (*cujus regio, ejus religio*). Det gjelder også i Norge, og da implisitt også i et videre økumenisk perspektiv.

Kommisjonen gir noen imperativer for en slik felles markering i 2017:

- Den kan gi oss en anledning til sammen å gjenoppdage evangeliets kraft og uttrykke gleden i Kristus – én Herre, ett legeme, én dåp.
- Den utfordrer oss til ny fokus på det vi har felles
- og til den fornyelse (eller *transformation*) som ligger i møte og fellesskap med hverandre.
- Den vil gi oss en positiv impuls til fortsatt arbeid med det som skiller, og til ydmyk erkjennelse av de forhold der våre respektive tradisjoner har trått feil.

- Om vi har en vei å gå før vi finner frem til felles nattverdfeiring, vil markeringen i 2017 gi oss en mulighet til å søke andre uttrykk for synlig enhet og felles vitnesbyrd.

I disse imperativer ligger utkast til et arbeidsprogram frem til 2017, som vi nå må gå i gang med. Tidligere reformasjonsjubileer har gjerne vært preget av protestantisk triumfalisme. *From Conflict to Communion* vil hjelpe oss til en mer ydmyk markering og en dypere glede.

Da jeg hadde lest *From Conflict to Communion*, tok jeg frem boken til Karl Gervin, som kom i 2010: *Har kirken mistet sin hukommelse?*

Han skrev: ”Jeg mener det ikke er så vanskelig å se at store reformer måtte til i kirken på 1500-tallet, men både tendensen i dem og utviklingen senere har gjort dagens lutherske kirke i Norge ganske fattig. Vår kirke er sårbar, ikke minst fordi den med reformasjonen mistet så my av hukommelsen den en gang hadde. Tradisjonen skulle være våre forgjengeres håndsrøking til oss.”

For vår kirke er mitt håp at aktivt arbeid med *From Conflict to Communion* ikke bare vil styrke fellesskapet mellom lutheranere og katolikker, så vel som det videre økumeniske fellesskap, men vekke hukommelsen og la tradisjonens rike kilder bidra til fornyelse i våre menigheter.

Artikkelen ble opprinnelig holdt som innlegg på et åpent seminar i regi av Katolsk–luthersk samtalegruppe 3.12.2013. Det omtalte dokumentet er bl.a. tilgjengelig på Det lutherske verdensforbunds nettside www.lutheranworld.org.

PAULUS – I SLAKTERBUTIKKEN?

AV BJØRN SANDVIK
SANDVIKBJRN@GMAIL.COM

Ordet ”kjød” kjenner vi fra gamle norske bibeloversettelser. Det ble brukt som gjengivelse av det greske ordet *sarx*, som har et meget omfattende meningsinnhold. Et kjent leksikon fører opp åtte forskjellige betydninger av ordet! Dette stiller meget strenge krav til oversettere. Her er det nødvendig med nøyaktig innholds- og stilanalyse, av både senderspråk og mottakerspråk.

Siden 1975 finnes ikke ordet ”kjød” i Bibelselskapets oversettelser, fordi det regnes som forældet og uforståelig. Prinsippet om at et gresk ord over alt skal oversettes med ett og det samme norske ordet, er i dag forlatt. Bibelselskapets oversettelse fra 1975/85 gikk ekstremt langt i denne retning og oversatte *sarx* med mer enn 10 forskjellige uttrykk. I oversettelsen av 2011 har en foretatt en meget nødvendig innstramming.

Noen steder er uproblematiske. I Johannes 1,14 heter det ”Ordet ble menneske og tok bolig iblant oss”, og ingen ønsker den gamle formuleringen ”Ordet ble kjød”. Når det dreier seg om helt konkret om menneskekroppen, kan en oversette med ”kropp” selv om det medfører noen problemer. I fortellingen om Jesu kamp i Getsemane gjengir 2011-oversettelsen hans ord til Peter og de to andre sovende disiplene slik: ”Ånden er villig, men kroppen er svak.” (Matteus 26,45) Mange vil oppleve dette som en banalisering. Her dreier det seg om langt dypere forhold enn at disiplene var i dårlig fysisk form! Evangelisten har jo like før fortalt om nattverdens innstiftelse og om at Jesus forutsier Petes fornektelse.

I Matteus 16,17 sier Jesus til Peter at det ikke

er ”kjøtt og blod” (*sarx kai aima*) som har åpenbart hvem Jesus er, men Gud. ”Kjøtt og blod” betyr her menneske. Det samme uttrykket bruker Paulus i 1 Kor 15,50. Oversetterne bak 2011-utgaven har mange steder valgt å bruke ordparet ”kjøtt og blod” som gjengivelse av *sarx*, også når det står alene. Dette reiser et viktig prinsipielt spørsmål om metode i oversettelsesprosessen, både lingvistisk og semantisk: Er det riktig å ”låne” uttrykket ”kjøtt og blod” til tekster der grunnspråket bare opererer med det ene ordet, *sarx*? Kan en forutsette at forfatterne ikke vil uttrykke viktige meningsnyanser når de bruker forskjellige uttrykk?

Dette blir påtrengende når en kommer til de stedene i Det nye testamente som beskriver en motsetning mellom Guds ånd og *sarx*. Kapittel 7–8 i Romerbrevet og kapittel 5–6 i Galaterbrevet demonstrerer dette på karakteristisk vis. I oversettelsen fra 1975/85 ble *sarx* oversatt med forskjellige varianter av ordet ”natur”, med karakteriserende adjektiver, som ”ond”, ”syndig”, ”menneskelig”. Denne løsningen var ikke tilfredsstillende. I utgaven ”Det nye testamente revidert” fra 2005 ble ”natur” videreført, men uten adjektivene.

Senere har i Bibelselskapet overraskende nok forlatt dette, fordi ”natur” ble bedømt som altfor abstrakt. Nå er ordet ”kjøtt” eller ”kjøtt og blod” kommet inn. For eksempel lyder Rom 8,6 ”det kjøttet vil, er død”, Rom 8,8 ”De som kjøtt og blod har makten over”, Gal 6,8 ”Den som sår i sitt eget kjøtt og blod, høster fordervelse av kjøttet”.

Anders Aschim skriver i sin meget instruktive

bok fra bibeloversetternes verksted, "Bibel 3.0", at "menneskenaturen" er en svært abstrakt gjengivelse av et ord som har vært opplevd som *nokså rått* av de første leserne". Han siterer også forfatteren Karl Ove Knausgård som skriver: "Det abstrakte legger seg som et slør over teksten. Skriver man 'kjøtt', forsvinner sløret. Da tenker man på det blodige, bankende, *slaktaktig* kroppslige. Da ser man det slik som man en gang så det. På en og samme tid kommer vi nærmere vår egen tid, og den tiden det ble skrevet i."

Påstanden om at *sarx* måtte oppleves som "rått", er neppe riktig. Paulus skriver i Romerbrevet prinsipielt og teoretisk om forskjellen mellom Guds ånd og det menneskelige, slik han andre steder i brevet utreder forholdet mellom lov og evangelium. Og med hensyn til Knausgårds beskrivelse av det *slaktaktige*, er det bare å si at det er et annet gresk ord som brukes om slaktekjøtt, nemlig *kreas*. På markedet i Korint kunne en kjøpe *kreas* (1 Kor 8,13; jfr. Rom 14,21). Hvordan kan Knausgård, som ble brukt som litterær konsulent i oversettelsesarbeidet, men som ikke er greskkyndig, hevde at "kjøtt" gjør at en "ser det slik som man en gang så det"?

2011-oversettelsen fører en moderne leser til slakterbutikken i stedet for å følge det apostelen

skriver om den dramatiske kamp mellom Guds ånd og det menneskelige. Kjøtt er ikke levende og dynamisk, men et slakteriprodukt! Å tenke seg at "kjøttet" har makt over et menneske, eller at kjøttet har en vilje, virker merkelig. Uttrykksmåten "kjøtt og blod" fører til lange og omstendelige formuleringer. Oversettelsen fra 1975 og revisjonen fra 2005 har i Rom 8,3 at Gud sendte sin sønn "i syndige menneskers skikkelse". I 2011-versjonen står det "i samme slags kjøtt og blod som syndige mennesker har", altså 10 ord i stedet for 4.

Gjengivelsen av *sarx* i Bibelselskapets 2011-utgave bør ikke bli stående. Det er vanlig og udramatisk at en oversettelse blir revidert etter noen år. Nye, uhildede medarbeidere må foreta evaluering og bearbeide de mange kommentarer som er kommet inn. Det har vakt oppsikt at professor Hans Kvalbein som var formann i oversettelsesutvalget til 2006, har protestert mot at det i 2011-utgaven kan hete at mennesker velsigner Gud, der det til nå har hett at de priser eller lover ham. Kvalbeins innvendinger er blitt avvist. I det hele tatt kan en undre seg over alle de endringer som er kommet inn etter "NT revidert" fra 2005, og en må rette et kritisk søkelys mot metoden i oversettelsesarbeidet de siste årene.

TEOLOGISK NEI, MEN KIRKELIG JA TIL HOMOVIGSEL

SOGNEPREST, DR. THEOL. ÅDNE NJÅ
ADNENJA@HOTMAIL.COM

Jeg er homofil og mener likevel at det heterofile ekteskapet står i en etisk og teologisk særstilling. Som enkelte andre lutheranere i nyere tid tilslutter jeg meg også den gammelkirkelige tradisjonen som mener at ekteskapet mellom én døpt mann og én døpt kvinne har sakramental karakter, og at kristne som ikke er skikket til å leve i denne standen, primært er kalt til å leve seksuelt enslig. Så er det selvsagt viktig å finne gode løsninger på det samlivsetiske feltet for alle dem som ikke makter å leve ut dette primære kallet, men da uten å undergrave det kristne ekteskapets særskilte rolle. Jeg skal ikke utdype dette synet her. Det har jeg gjort andre steder. Poenget med denne artikkelen er å vise at dette konservative synet på ekteskapet ikke med nødvendighet medfører at man kjemper mot ekteskapliturgi for likekjønnede. Jeg er tvert imot kommet til at det vil være naturlig at Den norske kirke nettopp åpner for en slik liturgi. Selv vil jeg ikke kunne forrette i en vigselsturgi for homofile, men den bør være en mulighet for dem som har et annet syn – tatt i betraktning hvilken kirke vi faktisk lever i. Jeg skal her si litt om hvordan dette ”dobbeltsynet” er mulig.

Det som trengs i møte med spenningene i Den norske kirke, er ikke primært diskusjoner om konkrete spørsmål – det være seg alt fra samlivsyn til forsoningslære. Der kommer vi ingen vei, av den enkle grunn at de forskjellige synene uløselig henger sammen med teologiske helhetskonsepter som organisk har vokst frem i kirkehistorien, og som ikke kan endres med et pennestrøk. Det vi derimot trenger, er en grunnleggende diskusjon om selve kirkeforståelsen. Jeg

tenker da ikke først og fremst på den dogmatiske definisjon av kirken – der vil synene igjen sprike, men på den konkrete kirken vi faktisk lever i. Det første vi da bør innrømme, er at Den norske kirke ikke lenger er en konfesjonell kirke. Vi er ikke lenger en evangelisk-luthersk kirke, annet enn på papiret. I virkeligheten er Den norske kirke en sammenslutning av tradisjoner som spriker i så mange retninger at merkelappen luthersk ikke lenger gir mening. Det er nå ikke bare snakk om spenninger mellom lavkirkelig, mellomkirkelig og høykirkelig lutherdom. Nå har praktisk talt all mulig annen konfesjonalitet funnet sin naturlige plass hos oss. Reformert, liberal, metodistisk, spiritualistisk, frigjøringsteologisk og humanistisk kristendom lever side om side som om ingenting har skjedd.

Den norske kirke er ikke lenger en konfesjonell kirke, men en økumenisk sammenslutning. Det som holder oss sammen, er ikke lenger en luthersk forståelse av evangeliet og sakramentene, men Saville Row og et fellesliturgisk ordo. Det er delvis sårt – i alle fall for oss som virkelig erfarer at lutherdom er en juvel i kirkelandskapet og i folkefellesskapet. Men det er også forfriskende og befriende, for dermed kan vi ikke lenger fortrengte ”de andre” kristne fra våre liv. Og det er det noe fint over til tross for all den friksjon som oppstår når vi skal omgås i all vår motsetning. For eksempel: Personlig opplever jeg en enorm friksjon i møte med den humanistiske kristendommen som dominerer store deler av både rådsstrukturen og KFUM, men jeg ville jo aldri dermed erklære dem som kjettere. Tvert imot erfarer jeg dem som søsken – tross alt, og jeg ser

jo også alt det flotte de gjør. Så er det da også familien og ikke vennskapet som er grunnmetaforen i all sunn kirkelære. Familieliv er jo sjeldent uproblematisk. Ofte fødes vi inn i familiefelleskap som er svært vanskelig – meningene og livene er fulle av friksjon. Noen ganger er det både greit og forsvarlig at fellesskapet brytes, men det er flott og rørende hvis tålmodighet, forsoning og kjærlighet kan råde.

Det er på tide å utvikle kirkemodeller som tar vår økumeniske folkekirke på alvor. Et sted å begynne kan være den eldre Grundtvig. Han snakket om folkekirken som en konfesjonsløs kirke, et borgerlig selskap, hvor Kristi menighet kunne leve dåpspaktens liv i frihet. Han hadde en urokkelig tro på at en radikal frihet er grunnlaget for alt sant kristenliv. Jeg opplever Grundtvigs kirkemodell inspirerende, til tross for at den åpenbart er beskjemmet av et altfor idealistisk og individualistisk menneskesyn. I stedet for hans nærmest liberalistiske kirkemodell tror jeg en mer "sosial-liberal" modell kunne passe for Den norske kirke. Sentrum i en slik modell er ikke frihet som isolert verdi, men frihet for de forskjellige tradisjonene som organisk har vokst seg frem. Kirkerettslig bør en slik modell følges opp av at vi forlater tanken om konfesjonelle bekjennelser og snarere fastholder Bibelen, de økumeniske bekjennelsene og et fellesliturgisk ordo som felles-tekster. Ved siden av dette minimumet bør kirken samle en rekke kirkehistoriske tekster fra forskjellige tradisjoner. Et slikt kompendium vil brukes forskjellige avhengig av hvilken tradisjon man befinner seg i, men uansett bør det av alle som vil tenke økumenisk, betraktes som Kristi kirkes vitnesbyrd gjennom historien.

Det er en stor utfordring å bevege seg fra en konfesjonell forståelse av kirken til en økumenisk, ikke minst når det gjelder erfaringen av fellesskapsidentitet og det å finne gode ordninger for samlivet mellom de forskjellige tradisjonene. Hvis vi imidlertid tar en økumenisk modell alvorlig, vil vi kunne vinne noe som jeg tror er veldig viktig i vår tid, nemlig den helt sentrale er-

kjennelsen i trinitarisk kristendom om at all sann enhet alltid ytrer seg i mangfold. Dette gjelder den personale siden av Gud – Fader, Sønn og Ånd. Det gjelder skaperverket i sitt uendelig vakre mangfold, og det gjelder Åndens kirke som helt fra begynnelsen av har rommet mangfold og motsetninger. Det skulle ikke mangle på metaforer for en slik kirketenkning: Ikke primært det store skip, men de mange fiskebåter. Ikke primært sedertreet, men busken med de mange rot-skudd. Ikke primært vennefellesskap, men familiefellesskap. Ikke primært symfoni, men polyfoni. Det er ut fra et slikt økumenisk kirkesyn at det ikke er vanskelig å si teologisk nei til likekjønnede ekteskap, på vegne av tradisjonen jeg selv tilhører, og samtidig si kirkerettslig ja til en slik vigselsturgi for de mer progressive tradisjonene som jeg er svært uenig med, men tross alt erfarer som kristne.

Det er blitt mye støy rundt spørsmålet om vigselsturgi for likekjønnede. Enkelte konservative opplever at toget på sett og vis er gått for Den norske kirke, og at det beste er å komme seg ut. De mest radikale på sin side tenker ofte det samme – enten selv å gå ut eller å kaste ut de mest reaksjonære. Dette er forståelig, men likevel beklagelig. Om man ikke anerkjenner den økumeniske kirketenkningen jeg her har skissert, så bør man i det minste være klar over reformatorenes holdning til den ytre kirken. Deres ønske var aldri å opprette en kirke som i alt var rettlærende, men snarere å gi livsrom for den rette lære. De ønsket ikke forlate moderkirken og lage en egen konfesjon, til tross for en rekke læresetninger hos Rom, som de erfarte som dyptgripende vranglære. Min oppfordring er at om man ikke kan leve med en økumenisk kirkeforståelse, så bør man i alle fall lytte til våre lutherske reformatorer og være mer opptatt av frihet for ens egen tradisjon, enn bekjempelse av andres. Da kan syndserkjennelsens ydmykhet komme godt med, og bekjennelsen av at det tross alt er Gud som styrer kirkehistorien i all dens skjønnhet og heslighet.

FRA BOKFRONTEN

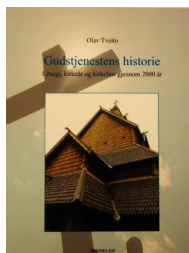
OLAV TVEITO: GUDSTJENESTENS HISTORIE

THEMELIOS FORLAG 2013

Jeg vokste opp med "Mitt skattkammer". Det var et minibibliotek i ti bind med nær sagt alt mellom himmel og jord, tilrettelagt for at nettopp jeg som barn skulle bli nysgjerrig på og fascinert av hva store oppdagere og ganske alminnelige mennesker har etterlatt seg gjennom historien av bemerkelsesverdige oppfinnelser, ny innsikt, kloke fortellinger og skjønne sanger.

Allerede i første bind lærte jeg meg den nå nesten glemte barnevisen "Verden er så stor, så stor, Lasse, Lasse liten", og nettopp dette spennet mellom det lille jeg-et og det store vi-et, som denne teksten rommer, var for meg det sterkeste uttrykk for det *mysterium tremendum et fascinans* som fyller et lite barnesinn som er i ferd med å oppdage at tilværelsen er større enn barneværrelset. Den både lokker og skremmer. Som regel tar nysgjerrigheten overhånd. Heldigvis. Det er spennende å dra på oppdagelsesferd.

Det hender at minnet om "Mitt skattkammer" dukker opp i tankene mine når jeg går langs

reolene på biblioteket på MF og leter etter noe å lese, og sannelig dukket ikke assosiasjonen til bokverket opp igjen i møtet med Olav Tveitos ferske bok, "Gudstjenestens historie", også. Boken byr på en ny anledning, og denne gang på eget mormål, til å gå på skattejakt i gudstjenestelige overleveringer og tradisjoner som har formet generasjoner før oss, og som forhåpentligvis fremdeles kan være meningsbærende. Verden er stor og historien mangfoldig. Det er vel årsaken til at vi fortsatt lar oss fascinere.

Liturgireformen i Den norske kirke danner bakgrunn og bakteppe for "Gudstjenestens historie".

Tveito tar utgangspunkt i overskriftene i Gudstjenestebokens veiledningsartikkel, "Hellig handling, hellig tid, hellig rom". Det handler om liturgi, kirkeår og kirkehus gjennom 2000 år. Lerretet er bredt og ambisjonsnivået høyt.

Slik framstår utgivelsen av "Gudstjenestens historie" som et lite stykke kirkehistorie i seg selv. I forlengelse av forrige runde med fornyelse av gudstjenestelivet i Den norske kirke fikk vi "Gudstjenestelivet i Den norske kirke" (1994). Helge Fæhn nøyde seg imidlertid her med norsk gudstjenestefeiring i *etter-reformatorisk* tid. I tråd med vår nye gudstjenesteordnings mer økumeniske orientering har Olav Tveito kjent behov for å trekke linjene helt tilbake til *bibelsk* tid. Vi bringes i kontakt med nytestamentlig gudstjenesteliv. Vi presenteres for kildetilfanget fra oldkirken. Tveito spiller overgangen til rikskirkens tid, og legger bokstavelig talt sten for sten knyttet til framveksten av de kirkehus og den ritus som Luther og reformatorene senere gikk i nærkamp

med. Med den moderne liturgiske fornyelsesbevegelsens visjon om å gå til kildene har behovet for å bli fortrolig med hva denne historien formidler av tradisjoner og innsikt, økt. I sum framstår dette som en utfordring for oss som kirke om å finne vei mellom autentisitet og relevans; Hvordan kan kristen tro og praksis framstå som aktuell og bærende for mennesker i dag? Tveito ønsker å formidle historiske fakta, men boken kan et stykke på vei også leses som et debattinnlegg. Hvilken utforming skal det lokale, stedege, gudstjenestelivet ha?

Vi gjenkjenner dette blant annet som et debatt omkring forståelsen av begrepet ordo. Er ordo primært en struktur, et hermeneutisk fortolkningsprinsipp på linje med lov og evangelium, eller er vi forpliktet også på hvordan gudstjenesteordningene er overlevert oss i sine mange ulike historiske skikkelser? Er det tilstrekkelig at den lokale menigheten forplikter seg på en ordets og bordets grunnstruktur (og enkelte steder knapt nok det) som renningen i den lokale veven, eller vokser det mening og tro fram også av hvordan den gudstjenestelige billedverden er vevd og overlevert av generasjonene før oss? Er stedet, forstått som den lokale gudstjenestefeirende menigheten, i vår nye gudstjenesteordning for brutalt spilt ut mot det *oikomene* som regionen, landet og den verdensvide kirke ellers utgjør? Spørsmålet er reist blant annet knyttet til spørsmålet om lokal grunnordning og den enkelte menighetens anledning til fritt å sette sammen sin egen ordinariemusikk. I siste hånd handler det om synet på hvordan tro oppstår, overleveres og overlever. Jeg leser Tveitos bidrag som en liten advarsel mot en form for ordo-essensialisme som tenderer mot å underkommunisere at virkelighetens gudstjenester alltid er konkrete, erfarbare og historisk overleverte. I denne forstand er kanskje likevel ikke *lex orandi, lex credendi* (bønnens lov er troens lov) i første rekke et liturgisk teologisk prinsipp, men en påminnelse om at på samme måte som vi ikke kjenner Gud på annen måte enn Gud åpenbart i historien, har vi ingen annen tilgang til den mening gudstjenesten tilbyr, enn gjennom gudstjenesten slik den til enhver tid framtrer for oss i sin historiske og sanselige skik-

kelse. Det gamle kinesiske ordtaket som sier at først former vi huset, så former huset oss, gjelder for så vel kirkehus som kirkeår og liturgi forøvrig. Kjennskap til, og bevissthet om, nettopp vår avhengighet av tradisjonene og rommene vi omgir oss med, opplever jeg som den grunnleggende motivasjonen som driver Olav Tveito gjennom "Gudstjenestens historie". Det representerer et korrektiv overfor visse trekk ved liturgisk fornyelsesarbeid, som det kan være verd å lytte til.

Vi feirer i år grunnlovsjubiléet 1814–2014. Det gir oss igjen anledning til å reflektere over de nye betingelsene som kom til å gjelde i kirke og samfunn etter modernitetens frambrudd. Her framstår den liturgiske restaureringsteologien og de folkelige vekkelsesbevegelsene på 1800-tallet som to ulike strategier for å imøtekomme eneveldets sammenbrudd og den framvoksende sekulariteten. Vekkelsesbevegelsene videreførte opplysningstidens billedstormende tradisjonskritikk med fornyet vekt på moralsk vandel, bibelfromhet og den indre erfaring. Den liturgiske fornyelsesbevegelsen søkte mer bakover og mot det ytre. Det innebar dypdykk i arkivene og en kirkebygging uten sidestykke (ved siden av kristningsårhundret på 1100-tallet). Den liturgiske bevegelsens første fase representerte en estetisering av religionen på historiske premisser.

Jeg mener det er grunn til å hevde, som Frank C. Senn gjør i en artikkel i *Lutheran Theological Journal* (2006), at fenomenet på sitt vis gjentar seg i vår egen tid, og at debattlinjene i forlengelsen av denne siste runden med gudstjenestelige reformarbeid har mye til felles med spenningene som oppsto i siste halvdel av 1800-tallet mellom *restoration* og *revival*. I enkelte regioner og menigheter her til lands er skepsisen til historisk overlevert, riteorientert gudstjenestepraksis fremdeles ganske stor. Samtidig vokser det, både i folkedypet og innen academia, i våre dager fram en fornyet interesse for estetikk, troslivets artefakter og praksiser. Senn kaller dette *retrieval* (gjenfinning) og tolker utviklingen som uttrykk for en nyromantisk lengsel etter å gjenskape et fromhetsliv som ivaretar hele mennesket med

intellekt og følelser, og som bringer oss i berøring med generasjoner før oss og ved vår side. Om Senn har rett, så er det en slik jakt etter å finne tilbake til ord, handlinger og rom som fremdeles bærer, som synes å drive Olav Tveito i hans samvittighetsfulle arbeid med "Gudstjenestens historie". Ikke mange har kraft til å gi seg i kast med et slikt prosjekt. De som tror på viktigheten av et slikt stykke arbeid, vil ha desto større glede av det.

Den nye gudstjenesteordningens metodegrep om at den lokale menigheten selv skal sammenstille de liturgiske byggeklossene som gudstjenesteboken tilbyr, krever innsikt. Historieløshet er hva Olav Tveito frykter mest, og denne nøden på den historisk overleverte gudstjenestens vegne preger arbeidet. Positivt handler dette om å løfte fram mysteriet som en underkommunisert dimensjon ved gudstjenesten slik den tidvis og stedvis har vært praktisert innenfor Den norske kirke. Tveito utdyper og forsterker den hellighetsorienteringen som Kirkerådets veiledningsartikkel "Hellig handling, hellig tid, hellig rom" representerer. Ignatius av Antiokia, Paul Claudel og Elias Blix med flere føres i forordet som sannhetsvitner for en visjon for *gudstjenesten som himmelport* som utfordrer den trivialisering som ønsket om relevans kan lede til.

Tydeligst for meg kommer dette fram i siste del av boken, hvor Tveito vandrer på (for ham) kjente trakter og gir en analyse av Røa, Voksen og Sørkedalen kirker. Drøftingen innebærer kritikk av historieløsheten knyttet til *versus populum*-ideologien som i stor grad har ført til at den kosmiske orientering av kropp og kirkerom ved å vende seg mot øst i bønn og tilbedelse etter hans syn i unødige stor grad er blitt satt til side. I følge Tveito har dette i størst grad gått ut over

folkekirkens medlemmer. Den liturgiske fornyelsen som skulle bringer folk og kirke nærmere hverandre, har på visse områder gitt motsatt effekt: "Kirkehuset omtales i en salmestrofe som 'de døptes hjem'. Ikke alle får en hjemme-følelse i kaffedralene." (s 382)

Boka kommer på markedet mens gudstjenestefornyelse og kirkeordningsspørsmål er brennaktuelle. Samfunnet er i rask endring, og det er betimelig i lys av historien å undersøke hvordan kirken står fram i vår egen tid. Jeg vil tro at "Gudstjenestens historie" har mest å gi til lesere som har fortrolighet med å lese denne type tekster fra før av. Forhåpentligvis finnes disse blant både ansatte, aktive kirkemedlemmer og andre som har et engasjement for gudstjenestens rom og skikker. Noen utpreget stilist er Tveito muligens ikke. Tidvis trekker teksten med seg litt vel tunge lass av referanser og latinismer og framstår her og der i overkant arkaisk. Mer overordnet opplever jeg at den utpregede faktatilnærmingen kanskje bidrar mer til å *referere* historien enn virkelig å *forstå* den. At utvalget av kilder og faglige samtalepartnere også har medført at kvinners plass i kirkehistorien er blitt marginalisert, synes jeg også er problematisk i en moderne bokutgivelse.

Likevel er dette en bok som fortjener oppmerksomhet. I sin klassiker, "*Religion as a Chain of Memory*", løfter den franske religionssosiologen Danièle Hervieu-Léger fram religionen som en lenke av kollektive minner. Det er ønsket om å gi større akt på handlinger, tider og steder som gir oss *tilgang* til disse minnene, som bærer "Gudstjenestens historie", og som gjør utgivelsen betydningsfull. Mitt eget lille skattkammer er blitt utvidet med enda et bind.

Jan Terje Christoffersen

SØNDAGSTEKSTEN

MARTIN AALEN HUNSAGER - PÅL KRISTIAN BALSTAD - ERNST-MODEST HERDIECKERHOFF

PÅSKENATT/OTTESANG PÅSKEDAG - 2. PÅSKEDAG

PÅSKENATT/ OTTESANG

19./20. APRIL 2014

Prekentekest: Mark 16,1–8

*Lesetekster: 1 Mos 1,1–5 / 1,26–2,2 / 2 Mos
14,1–22 / Rom 6,3–11*

Liturgisk farge: Hvit

Påskennattsgudstjenesten har en egen liturgi hvor bibelesningene og påskelyset står svært sentralt.

Den første lesningen innledes med ordene: ”I denne natt reiste Gud vår Herre Jesus Kristus fra de døde og førte liv og udødelighet fram i lyset. La oss høre hvordan Gud i begynnelsen skapte alt ved sitt mektige ord.”

Dermed ser vi bakover i den store fortellingen som Bibelen viser oss. Vi leser om skapelsen, utfrielsen fra Egypt, og hvordan dåpen setter oss alle inn i et fellesskap med Kristus.

Til sist kommer lesningen av påskeevangeliet og håpet framover på grunn av de ordene kvinnene får høre: ”Han er stått opp, han er ikke her. Se, der er stedet hvor de la ham! ... Han går

i forveien for dere, til Galilea, der skal dere se ham.” Der og da er kvinnene skjelvende, ute av seg og redd. Slik er følelsene og reaksjonene deres i møte med den tomme graven. De er i en sjokktilstand som gjør at de rett og slett ikke tar til seg forklaringen på at Jesu hadde stått opp, selv om de får høre den ifra ”en ung mann kledd i hvit, lang kjortel”. De tror ikke det de hører, og det er ikke rart, for oppstandelsen er naturstridig og bryter med vår fatteevne. I eget liv kan vi også ha samme følelser og reaksjoner når vi opplever livets brutalitet, døden, kaos og mørke. I møte med dødskreftene er det vanskelig å kunne tro på oppstandelse og oppstandelsens krefter, men dette håpet er det påskennattsmessen vil formidle til oss. Budskapet til kvinnene om at de skal møte ham igjen, er noe også vi kan se fram til i vår egen oppstandelse.

Påskennatten gir oss fortellingen om hvordan Gud ikke har gitt opp sin skapning, men i stedet kjemper med døden. Etter alle disse bibellesningene kan prekenen kanskje ha som ambisjon å minne oss på at også vår egen livsfortelling hører hjemme i denne store sammenhengen selv om det ikke leses fra den. Men når menigheten står med små lys tent ifra det store Kristus-lyset, så sier det oss at heller ikke mitt liv er glemt, men det hører hjemme i dette fellesskapet. Min fortelling og mitt liv handler heller ikke bare om min egen fortjeneste og hva jeg selv klarer. For jeg kommer ikke til å lykkes med alt jeg prøver på.

Jeg kommer ikke til å få alt til. Men det er ikke dette jeg henter min verdi fra. For mitt liv har en større ramme som hviler på påskebudskapet. Når jeg har prøvd alt, og min fortelling tilsynelatende er slutt, så er det ikke slutten, fordi Kristus har overvunnet dødens krefter. Som dette uttrykkes i Svein Ellingsens salme "Døden må vike for gudsrikets krefter" i vers 3 og 4: Livet og døden, ja, alt er forvandlet! Dåpsvannet gjenspeiler regnbuens pakt. Troen er gitt oss: Guds rike skal seire! Mørket som binder oss, mister sin makt.

Løftet står fast når vår fremtid er truet: Ingen skal rive oss ut av Guds hånd! En gang skal Gud få sin skapning tilbake. Verden blir frigjort fra fiendens bånd.

Påskenen viser at på tross av alt det jeg ikke klarer eller mestrer i livet mitt så står jeg likevel i en større sammenheng. Meningen i mitt eget liv er ikke alltid enkel å se, men jeg hører likevel til i et felleskap. Derfor er det en dypere mening om livet mitt som påskenen også vil forteller om: Jeg er omsluttet av Gud og tegnet i Guds hånd. For verden er dette en hemmelighet. Det er noe som ikke er synlig for alle, men skjult. Men i påskennattsgudstjenesten tar vi del i denne hemmeligheten. Vi samles når det er mørkt, men lar lyset skinne og fortelle oss denne hemmeligheten. Dette håpet ble gitt oss i dåpen; derfor tar vi del i det på nytt, og derfor har dåpspåminnelsen sin naturlige plass i denne gudstjenesten.

SALMEFORSLAG

- 209 Døden må vike for Gudsrikets krefter
- 184 Farao nådde oss like ved stranden
- 187 Vår Herre Krist i dødens band
- 194 Jesus lever, graven brast
- 157 Til lammets måltid får vi gå
- 197 Deg være ære

MARTIN AALEN HUNSAGER
KAPELLAN ÅSANE
MARTINHUNSAGER@YAHOO.NO

PÅSKEDAG

20. APRIL 2014

Prekentekest: Luk 24,1–9

Lesetekster: Salme 118,14–24 / 1 Kor 15,1–11.

Liturgisk farge: Hvit

BAKGRUNN FOR DAGEN

Den jødiske påsken er først og fremst frihetens høytid, og feires til minne om jødenes utferd fra slaveriet i Egypt. Den feires med et påskemåltid i hjemmet, hvor familien blir samlet rundt middagsbordet hjemme, og med den jødiske fortellingen om de usyrede brøds høytid. Gjennom symboler gjenfortelles historien om jødernes kamp for frihet.

I dagens påskefeiring markeres dagen med livskraft, glede og håp. Mange steder går man fremdeles rundt på kirkegården etter gudstjenesten og synger påskesalmer, eller man samles på kirketrappen, og presten roper ut tre ganger: "Kristus er oppstanden." Folket svarer: "Ja, Han er sannelig oppstanden." Det er også alminnelig at presten denne dagen har på seg messehagel gjennom hele høytidsgudstjenesten, med unntak av når presten står på prekestolen.

TIL TEKSTEN

Lukas sin fortelling om påskemorgen fremstår, i likhet med Markus sin gjengivelse, som dempet i forhold til Matteus sitt fokus. Lukas nevner ikke engang kvinnenens navn. Mens Matteus forteller om engler som ser ut som lyn med klær hvite som snø, så forteller Lukas om to menn i skinnende klær. Når Matteus skriver om at kvinnene gikk bort fra graven redde, men jublende glade, så forteller Lukas om at kvinnene ble forferdet da mennene kom. Johannes sin beretning fra påskemorgen bærer en verdig gjengivelse av det som skjedde, og balanserer fremstillingen mellom den

stille fortellingen om Maria Magdalenas møte med Jesus, og løpingen til Maria, Peter og Johannes i begynnelsen av fortellingen da de nærmest kappes om å komme til graven.

Jeg synes det er verd å merke seg med preteksten at det er de to mennenes spørsmål som får kvinnene til å gå tilbake til de sørgende disiplene og fortelle at han er oppstått: "Hvorfor leter dere etter den levende blant de døde?"

TIL PREKENEN

Grundtvig holder en preken i Vartov kirke påskedag i 1842 hvor han løfter opp påskebudskapet ved å si at påsken er "Vaarens og Fuglens og Haabets høitid". I sin preken gjør han det til et poeng at naturen og årstiden vitner om påskedag – om liv og glede. Ja, alle tre aspekter handler om vårt forhold til Gud og evigheten. Med alderen aktualiseres påskens håp mer og mer, sier Grundtvig, for den skaper i oss erkjennelsen av forgjengeligheten, og den gjør at vi i større grad kan glede oss over og ta inn over oss budskapet om håpet som Jesus vant for oss ved sin død og oppstandelse. "Jeg er oppstandelsen og livet," sa Jesus. Jesus er vårt håp, han er "min oppstandelse og mitt evige liv".

VÅRENS OG FUGLENS HØITID

Mange har dratt på hytta, på skiturer i fjell og mark. Sammen med familie og venner pakker vi sekken og reiser til fjells for å være sammen noen dager. Med Kvikkklunch, appelsin og kakao på termos legger vi ut på skiturer. Påskeaften er det mange som fortsatt har lam på menyen. Mange barn får gjemt påskeegg som de skal lete etter. Og det de finner, er et påskeegg fylt med godteri og gode opplevelser. Fra min barndoms påskedagsfeiring tegnet min far alltid ansikter av oss barna på det bløtkokte egget vi spiste til frokost påskemorgen.

Kanskje kan man finne paralleller til den jødiske måten å feire påske på i vår moderne påske? Vi samles i fellesskapet; vi deler mat og symbolfortellinger. Persillen, saltvannet og bitre urter er byttet ut med lam og påskeegg med godteri. Lammet som symbolet på Jesus og påskeegget som oppstandelsessymbol skaper bare ett av

mange utgangspunkt for å feire påske i vår moderne kultur.

Thomas Kingo skriver i en av sine påkesalmer om "den gyldne sol frembryter, gjennom den kullsorte sky". Er været godt i påsken, er det mange som får kjenne solen varme og snø som smelter. Under snøen ligger livet gjemt klar til å skyte knopp og utfolde seg i all sin livskraft. Kanskje har til og med fastelavnsriset begynt å få grønne bjørkeblader? Med påsken kommer våren, og livet med sitt mangfold vender tilbake til naturen. Også naturen vår forteller historien fra påskemorgen.

HAABETS HØITID

"Hvorfor leter dere etter den levende blant de døde," spurte de to mennene. De sørgende kvinnene fant ikke det de lette etter, ved graven, for Jesus døde kropp var ikke der; graven var tom. Hvor skal de da lete, og hva skal de lete etter? Mennene gir dem et hint om å huske hva Jesus sa om seg selv, nemlig at han skulle stå opp fra de døde. De henviser kvinnene til å lete i Jesu liv, i evangeliens beretninger for å finne trøst, håp og mening. Han hadde fortalt dem at han skulle stå opp fra de døde. Kvinnene lette, og de fant en tom grav og ble minnet om evangeliens fortellinger.

Barna leter etter påskeegg på påskeaften. De leter og finner et påskeegg. Matteus ville vel godt beskrevet hvordan ungene reagerer når de åpner egget og ser at det er overfylt av godteri; de ble jublende glade.

At mennesker i dag er areligjøre, og at det moderne mennesket er ateister, har jeg ingen tro på. De fleste av oss er meningssøkende – eller vi leter etter mening og sammenheng i tilværelsen. Noen henvender seg til Østens religioner og finner mening i karma og trøst i reinkarnasjon. Andre finner mening i nyreligiøs og folkereligjøs overtro. Men langt de fleste av oss finner tro, håp og engasjement i Jesu liv og kirke. Vi er mennesker på leting etter mening og sammenheng, akkurat slik kvinnene ved graven var. For meg representerer kvinnene ved graven de første kristne prester. De ble utsendte evangelister og prester for å spre ordet om oppstandelse og evig liv. De

var de første som fikk oppdraget om å "Gå og fortelle!"

Vårt oppdrag som kirke i dag er å gå å fortelle historien om Jesus som sto opp fra de døde, fortelle om lammet, egget og den jublende gleden – om håpet, oppstandelsen og det evige liv – for å skape mening og sammenheng for mennesker – til trøst og håp. Som kvinnene ved graven, som Peter og Johannes, som kirkefedrene, Luther, misjonsbevegelsen, ja, den verdensvide kirke har søkt inn i mysteriene og ut til mennesker, slik utfordres vi til å søke inn i fortellingen om Jesus for å nå ut til menneskehjertene – for å formidle den grenseløse kjærlighet som Gud er, og fortellingen om ham som sa om seg selv at han er oppstandelsen og livet.

Vi tror at Kristus kjempet mot dødsrikets krefter, mot de kreftene i verden som binder oss til døden. Kristus kjempet mot døden og vant. Døden kunne ikke binde ham, holde ham nede, men døden måtte gi tapt. Når døden ikke lenger er det siste, blir porten til livet åpnet. Jesu oppstandelse er vår vei inn til livet – det evige liv. Kristus kjempet mot dødskreftene også for oss. Han åpnet himmelens porter for oss. I Kristi oppstandelse er det også håp og liv for oss. Ingenting kan skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus, ikke engang døden. Kristus er oppstanden! Ja, han er sannelig oppstanden!

SALMEFORSLAG

190 Som den gyldne sol frembryter
194 Jesus lever, graven brast
195 Krist sto opp av døde
206 Dine hender er fulle av blomster
196 Påskemorgen slukker sorgen
854 No stig vår song
199 Å salige stund uten like
197 Deg være ære

PÅL KRISTIAN BALSTAD
SJØMANNSPREST I KØBENHAVN
PKB@SJOMANNSKIRKEN.NO

2. PÅSKEDAG

21. APRIL 2014

Prekentekest: Luk 24,13–35

Lesetekster: Jona 2,1–11 / Apg 13,32–35

Liturgisk farge: Hvit

1. RETRETT:

To disipler har fått nok. De må komme seg ut. Det ble rett og lett for trangt der de var. De klarer ikke å ta imot mer. En sak var Langfredag, sjokket over Jesu død og sorgen som fulgte med. Det var ille nok; den dagen opplevde de som vond og hjerteskjærende, men denne sorgen kunne de dele med apostlene og med alle de andre de andre som hadde delt troen og håpet som Jesus fra Nasaret hadde tent i dem. Det kjentes godt å stå sammen. Men på den tredje dagen ble alt så mye verre: Da kom forvirringen. Kvinnenes fortelling om at de var kommet til graven og fant den tom, hadde forstyrret hele gruppen. Var damene blitt gale? Akkurat som de andre evangelistene forteller også Lukas om oppdagelsen av den tomme grav, men ifølge Lukas fører dette ikke til noe annet enn helst. Evangelisten forteller ingenting om at en trygg tro nå har spredd seg blant Jesu tilhengere; det finnes ikke tegn på glede eller lettelse. Tvert imot – kaoset ble bare større. Kvinnene blir ikke trodd (v 11), og Peter, som faktisk undersøker saken, gjør åpenbart ikke noe annet enn å klø seg i skjegget. Han skjønner ingen verdens ting (v 12). Kleopas og den andre disippelen føler at de må komme seg vekk, vekk fra kaoset, vekk fra håpløsheten. Så trekker de seg tilbake fra menigheten i Jerusalem, som virker forstyrret, som ikke har håp igjen, og som ikke lenger vet hva den skal tro på.

Men hva vil Lukas da med fortellingen om disiplenes vei til Emmaus og deres møte med den

Oppstandne? Det Lukas forteller her, er alt annet enn tilfeldig. Det er heller ikke ment som en hyggelig anekdote som skal gi historien en happy ending. Lukas skriver ned historien om Kleopas og vennen hans fordi erfaringen til disse to disiplene ble viktig for hele kirken til alle tider. Den gir nemlig svar på et vesentlig spørsmål: Hvordan er det mulig å ha en kristen tro etter påske? Og hva er det som holder mennesker sammen i en tro og et fellesskap? Og på denne måten gir fortellingen også et svar på hvorfor denne troen etter så mange år fremdeles er relevant.

2. ERFARING:

To disipler har trukket seg tilbake fra de 11 apostlene; nå er de underveis til en landsby ca. 11 km unna – langt nok til å få litt avstand. Men likevel er de fremdeles disipler. De er fremdeles opptatt av Jesus og evangeliet, snakker ikke om noe annet. De snakker om hva Jesu budskap hadde betydning for dem, og de er klar over hva de mistet på Langfredag.

Men erfaringen deres er ikke så enkel at de plutselig så Jesus, og alt var bra. Den de møter, er en fremmed; først i etterkant blir de klare over at det var Jesus som kom dem nær. Det var en fremmed de to snakket med. Og det er kanskje slik Jesus møter oss i dag. Selvfølgelig finnes også mennesker som sier at de har møtt Jesus. Jeg for min del blir alltid en smule skeptisk når dette fortelles på en altfor skråsikker måte, men vi er ulike som mennesker og har ulike erfaringer.

Disiplenes øyne i hvert fall – det forteller Lukas – ”ble hindret i å se”, eller som det heter i en eldre oversettelse, ”deres øyne ble holdt igjen”. Men det igjen er jo en situasjon jeg kjenner meg godt igjen i. Jeg kan ikke med hånden på hjertet si at jeg alltid og alle steder ser Jesus. Men det jeg prøver så langt jeg kan, er å møte medmennesker og medkristne med et åpent sinn og lytte til deres erfaringer, og det har faktisk hendt at jeg i etterkant skjønte – som Kleopas og vennen hans – at ”hjertet brant”, og jeg fikk noe viktig å tenke og fundere på, en ny erfaring, en lærdom som ble relevant for både mitt liv og min tro.

3. NATTVERD SOM ØYEÅPNER:

Så ble det kveld, og disiplene inviterer den fremmede hjem til seg. Jesus gjør det han alltid har gjort når han var sammen med disiplene: Han ”tok brødet, ba takkebønnen, brøt det og ga dem.” (24,30) Det mest interessante her er at Lukas bruker nøyaktig de samme glosene som han skriver når han forteller om innsettelsen av nattverden (22,19). En tydeligere hint kan vi nesten ikke få: Det er i det vi deltar i feiringen av nattverden sammen med de mer eller mindre fremmede vi har møtt på livsveien, at vi klarer å gjenkjenne Jesu nærvær også i vårt eget liv. Det er nattverdsmåltidet som skaper og styrker fellesskapet mellom den oppstandne Jesus og hans kirke. Derfor er det mulig å tro etter påske – fordi Jesus fremdeles har fellesskap med sine disipler. Det skjønte Kleopas og vennen hans; det forsto apostlene senere, og det er kirkens tro frem til i dag, en tro som deles av Jesu disipler over hele verden.

4. TRYGGHET:

Så er det ett spørsmål igjen: Hvordan kan jeg vite at mine erfaringer ikke er tull og tankespinn? Hvordan kan jeg kjenne at det virkelig er Gud jeg møter, og at jeg ikke blir offer for min egen ønsketenkning? Evangeliet om disiplenes noe overraskende møte med Jesus ender med at de to kameratene går tilbake til Jerusalem. Der møter de apostlene og andre fra menigheten, og forteller om sin erfaring. I mellomtiden har også menigheten i Jerusalem uavhengig av hendelsene i Emmaus gjort sine egne erfaringer med den oppstandne Kristus. Begge fortellingene legges fram og sammenlignes. De er ulike, men budskapet er det samme. Jesus er virkelig oppstanden, og han lever. Begge beretningene har skapt trost, håp og fremtidstro.

I Det nye testamente kommer ulike tros-erfaringer til orde. Vi hører om forskjellige møter mellom Jesus og mennesker. Andres erfaring – om de er nedtegnet i Bibelen eller fortalt som personlig vitnesbyrd – hjelper meg å se på mine erfaringer med et kritisk blikk, og jeg blir satt i stand til å skille mellom erfaringer som fremmer Guds rike og fellesskapet de troende imellom på

den ene siden, og tanker som er selvopptatt og virker destruktive for fellesskapet på den andre.

5. GUDSTJENESTE OG SALMER:

(NOS 2013)

Hvis det på en eller annen måte er mulig med tanke på lokale skikker, burde denne gudstjenesten feires med nattverd. Det vi har hørt i dagens evangelium og preken, burde absolutt også gjennomføres i praksis: å bryte brødet.

Når det gjelder salmer, er det jo påskesalmene som skal synges også på andre påskedag. Kirkens jubel over at Jesus sto opp fra de døde, må kunne høres, helst gjennom salme- og korsang. Og her passer selvfølgelig alt salmeboken har å by på av påskesalmer. Men hvis en skal ta utgangspunkt i Emmaus-disiplenes erfaring og møte med den oppstandne, kan en kanskje velge salmer som gir uttrykk for lignende erfaringer. For noen kan det

kanskje bli litt for mye ”Jeg-og-min-Jesus”-salmer, men det trenger jo ikke bli et spørsmål om enten/eller. Jeg nevner noen:

200 – ”Kom, Frelsar, kom inn” (særlig v 2).

203 – ”De trodde at Jesus var borte”.

211 – ”Min gjeløser lever”.

Som nattverdsalme kan **608** egne seg godt – ”Når vi deler det brød som du oss gir”.

Og ikke minst en salme som vi ikke nødvendigvis forbinder med påsken først og fremst, men som likevel tar opp vesentlige momenter av prekenteeksten:

818 – ”O bli hos meg”. Ikke minst der det er dåp, kan det være en god salme.

ERNST-MODEST HERDIECKERHOFF
SOKNEPREST I SKÅRER
EMHE@LORENSKOG.KIRKEN.NO
ERNSTHER@ONLINE.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

SØKERE

MØRE BISPEDØME

Offentleg søkjarliste til stillinga som fengselsprest ved Hustad fengsel:

Haugen, Per Inge (61), leiar for avd. kyrkjeliv ved Møre bispedømmeråd, Molde

Hobbel, Arne J. (62), høgskulelektor, Nesøya
Møller, Carina (35), fengselsprest Hustad fengsel, Averøy

TILSETTING

STAVANGER BISPEDØMME

Stavanger bispedømmeråd tilsatte i sitt møte 5.02.2014 Kristine Skree Kristiansen som kapellan i Sandnes prosti med Gand sokn som særskilt arbeidsområde.

Den tilsatte har skriftlig bekreftet at hun tar imot stillingen.

Avsender:
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), stipendiat Sunniva Gylver, universitetslektor Sjur Isaksen og sokneprest Anne Grete Listrøm. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende v/Eyolf Berg
Luther Forlag
Grensen 3
0159 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord, innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 550,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 750,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 3000.14.73669 Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>